

ОД СУШТИНА КОН ФОРМА

Приказни од Болоњските шуми

Човекот станува мудар и духовно зрел, благодарјаќи на процесот на воспитание и образование.

На човекот му е потребен друг човек за да стане човек, како што тоа убаво се покажува со примерот на духовното раѓање во дијалогот Гозба на Платон.

Педагогијата како никогаш досега не била толку одвоена од општествените односи и духовниот живот, од децата, учениците и студентите. Па дури и тогаш кога се чинело дека се наоѓа на маргините на општествените случувања.

Целите на воспитанието и образованието имаат смисла само тогаш кога се општообврзувачки, тоа значи да зависат и да бидат поврзани со чистите теориски науки како што се логиката, етиката и естетиката. Антрополошката, етичката и длабоката духовна смисла се во коренот на воспитанието и образованието. Сите реформи кои не го почитувале овој принцип, пропаднале. Затоа клучот на успехот е човекот (наставникот) и неговата средба со ученикот односно студентот.

Еден од проблемите на Болоњскиот процес е што не се темели на овие дисциплини, не се темели на оваа смисла, нема филозофско и педагошко потекло. Неговиот темел е во името на глобализмот и мултикултурализмот а крајната цел е ширење и зајакнување на доминацијата на капиталот на мултинационалните компании.

Кога ќе се смират страстите, кога ќе почне рационално да се оценува резултатот од денешниот Болоњски процес и кога ќе почне без емоции и лични афинитети да се прави споредба, тогаш ќе може непристрасно да се оцени смисленоста на оваа реформа: кој од оваа реформа има материјална корист а кој ненадоместлива духовна штета. Со ова не сакам да бидам сфатен дека не ги поддржувам промените или дека сум застапник на поранешниот образовен систем.

На почетокот на 90-те години од минатиот век САД формирале Национална комисија за квалитет на образованието која на конгресот му поднесува извештај со наслов „Нација во опасност“ (A Nation at Risk). Во извештајот се истакнува дека постојниот систем на воспитание и образование е неприлагоден на општеството за работа и производство со високи технологии. Комисијата истакнала дека наставните планови и програми се слаби и дифузни, дека има премалку академски и технолошки содржини, премалку странски јазици и математика, лоша е оспособеноста на наставниците итн. Затоа целта е да се постигне „квалитетно образование за сите за да се одржи чекор со меѓународниот пазар на труд, а доброто образование е и основа за слободно и демократско општество“. Да се оспособат граѓаните за работните места во иднината. Во извештајот до Конгресот стои и следната реченица: „Некоја земја да се обиде да ни наметне ваков систем на образование, тоа би го сметале за објавување на војна“.

Македонија има сериозна потреба од автентична научна анализа за образовниот систем од која треба да произлезе стратегија. Не од НВО секторот. Туку од наши универзитетски професори. Стратегија која треба да се ориентира на идниот развој и треба да го антиципира долгорочниот развој. Конкретно, децата кои денес посетуваат детска градинка ќе заминат во пензија во 2075 година. Образовниот систем ја има обврската да го види светот како ќе изгледа во наредните 20 или 50 години и ќе ја има одговорноста за подготовката на овие генерации за животот во тој свет и во тоа време. Значи, сега ги (образ)чуваме за тоа време, затоа стратегијата треба да го антиципира економскиот, културниот и социјалниот развој и целокупната општествена и

цивилизациска динамика во идниот период. Секоја импровизација и секое брзање во оваа сфера се недозоволиви.

Што се случува во некои земји?

Според некои анализи се претпоставува дека Франција на крајот на 21 век ќе биде водечка нација во светот затоа што имаат квалитетно организиран предучилишен систем и скоро стопроцентен опфат на децата во предучилишни установи. Тие веќе со тригодишните деца почнуваат да ги работат и учат буквите и бројките, да ги воведуваат во елементарното читање, нумеричките релации и уметностите. Француските научници направиле лонгитудинални истражувања на примерок од 4000 двогодишни деца на кои ги анализирале ефектите од предучилишното воспитание и на примерок од 30% на постари предучилишни деца. Резултатите се импресивни. Оние деца кои најрано започнале со учење во мајчинските школи (écoles maternelles), кои посетувале квалитетни предучилишни програми подоцна биле многу поефикасни во академските и социјалните постигнувања, подобро се прилагодувале, полесно ги прифаќале сите тешкотии и маки во животот, полесно ги совладувале сите предизвици и биле посреќни.

Тука се отвора и прашањето за семејството и односите внатре како клучни за квалитетот на интеракцијата понатаму во животот. Само за споредба во Македонија опфатот на деца во предучилишно воспитание е некаде околу 20%.

Кај нас се уште владее тезата дека децата прво треба да се „изиграат“, а потоа да учат. Оваа теза во основа ја носи претпоставката дека учењето е мачно и неинтересно. Што не е точно. Постојат систематски и научни факти кои потврдуваат дека најголемите педагошки ефекти се постигнуваат кога учењето се реализира преку игра и каде што има мотивација. Затоа ако се најде начинот како децата да се радуваат на училиштето, ако учењето се поврзе со играта, тогаш раното учење може да биде и интересно за децата. Понатаму доколку и средното училиште продолжи да ги оспособува децата лесно да учат, постои оправдан оптимизам децата да го засакаат учењето, и да започне да се создава нација на ентузијастички ученици.

Ако сме доволно храбри да влеземе во предвидувањата на некои педагози тогаш состојбата на крајот на 21 век би била дека само 5-10% од светската популација со својата работа ќе можат да ги задоволат потребите на целото човештво. Тоа значи дека околу 90% од граѓаните на светот ќе бидат без работа или ќе го работат тоа што ќе го сакаат. Некои образовни системи веќе градат стратегии како да се учат децата за целоживотно учење, за уживање во учењето и како да се користи слободното време. Денес некои училишта децата ги учат за здраво и среќно користење на слободното време, кои продуктивно ќе создаваат добри дела потребни на сите. Иднината не е дар, таа е достигнување (Луедер).

Кирил Барбареев

(Авторот е професор на Факултетот за образовни науки во Штип)